

Make Love, not War

STRIJD

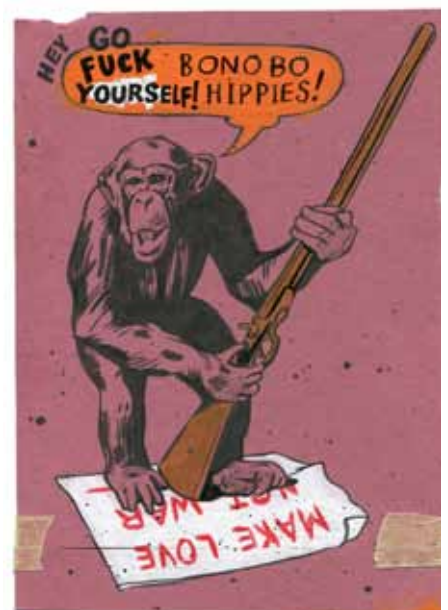
Links: Peter Paul Rubens en Jan Brueghel de Oude, *Terugkomst uit de oorlog: Mars door Venus ontwapend*, ca.1610-1612, J.Paul Getty Museum, Los Angeles

helpt hem daarbij, vaak geassisteerd door haar kinderen, naakte liefdesgodjes, de putti. Zijzelf is al naakt of slechts luchtig bedekt met een draperie.

Kortom: *Make Love, not War!*

Verschillende auteurs uit de oudheid beschrijven de lichamelijke vereniging van Venus en Mars als bevorderend voor vrede en harmonie in de wereld. Maar het is Ovidius die er een smakelijk verhaal van maakte. Met de comeback van de klassieke goden in de Renaissance waren zijn *Metamorfosen* een grote inspiratiebron voor kunstenaars. Het pikante verhaal hoe Venus en Mars betrappt worden door Vulcanus die hen vervolgens te schande zet voor de hele Olympus, was bijzonder populair. Deze erotisch getinte afbeeldingen met veel blote, kronkelende lichaamsdelen hadden een klein formaat en waren bestemd voor de privésfeer. De door Joachim Wtewael op koper geschilderde voorstelling is er een goed voorbeeld van.

Gewaagd of niet: ook in de officiële schilderkunst was de liaison tussen de twee goden een geliefd onderwerp. Machthebbers, vorsten en vorstinnen lieten zich graag afbeelden als Venus en Mars, bijvoorbeeld om de harmonie van hun eigen huwelijk ten toon te spreiden, of om hun politieke identiteit te bevestigen: vrede betekent voorspoed en

Tekening: Martyn F. Overweel

Of zijn wij toch chimpansees?

Make Love, not War is een slogan die de hippies in de jaren zestig gebruikten. Maar het idee is al veel ouder, al werd het vroeger overgelaten aan hogere machten

Door Renée Simons

Make love, not war staat er op een poster onder de voeten van een kwaai aap die met een geweer staat te zwaaien. Boven hem een tekstballon met: *Hey, go fuck yourself! Bonobo Hippies!* Deze vermakelijke illustratie van Martyn F. Overweel staat bij een wetenschappelijk artikel in de Volkskrant. Daarin protesteert primatoloog Frans de Waal tegen de eenzijdige focus op de gewelddadige chimpansee bij het onderzoek naar een gemeenschappelijke voorouder van mens en mensapen. Volgens hem vertonen we evenveel genetische verwantschap met

de vreedzame bonobo (het kamasutra-aapje) die alles oplost met seks, als met de oorlogszuchtige chimpansee die het *make love not war* aan zijn apenpoten lapt.

Het onder de voet houden van iets onwenselijks is een bekend motief in de beeldende kunst. De heilige maagd Maria wordt vaak afgebeeld met de duivel onder haar voeten. In een schilderij van de zeventiende-eeuwse schilder Jan Lievens houdt de personificatie van Vrede de god van de Oorlog zelfs onder haar achterwerk in bedwang. De gezichtsuitdrukking van de geplette oorlogsgod, die ook nog door putti wordt geketend, houdt het midden tussen benauwd en verlekkerd. Een leukere en spannender manier om vrede en harmonie allegorisch te verbeelden was natuurlijk de clandestiene vrijage tussen Mars en Venus. De beeldschone godin van de liefde was ongelukkig getrouwd met de knorrig smid Vulcanus. Zij zag wel wat in de viriele Mars. Wie kon haar verleidingskunsten weerstaan? Om te kunnen vrijen moet Mars zijn wapenrusting uittrekken, Venus

Jan Lievens, Mars en Venus, 1653, Stiftung Preussische Schlosser und Garten, Berlin-Brandenburg (Martje, er moet een umlaut op Schlosser en Garten, die kan ik niet vinden op mijn nieuwe ding!)

Jan Lievens, Allegorie op de Vrede, 1652, Rijksmuseum

welvaart voor iedereen. Deze zogenaamde portraits-historiés – een portret van iemand als een personage uit de geschiedenis of mythologie – waren mateloos populair aan het hof van stadhouder Frederik Hendrik en Amalia van Solms in Den Haag. Hun dochter Henriëtte Louise van Oranje Nassau (1627-1667) en haar gade de keurvorst Frederik Wilhelm van Brandenburg lieten zich portretteren als Venus en Mars in een intieme pose. Zij naakt en dromerig, hij met een arm om haar heen, een hand op een borst. Zijn wapenrusting wordt ongemerkt weggepikt door twee naakte putti. Het moge verbazing wekken dat de vorstin zich zo vrij liet portretteren, maar het is een rollenspel dat door iedereen werd begrepen. Naaktheid is een attribuut van Venus, net als haar blonde haar. In het

Joachim Wtewael, Venus en Mars betrappt door Vulcanus, 1601, Mauritshuis Den Haag

echt was Henriëtte Louise donker en zij zal zeker niet naakt geposeerd hebben. In dit soort taferelen komen de boze Vulcanus en de spot van de andere goden nooit voor. Dit portret van Lievens lijkt in grote trekken op een nu verloren gegaan schilderij van Peter Paul Rubens. De verhouding tussen oorlog en vrede was een belangrijk thema voor deze schilder, die tevens diplomaat was en maar al te goed begreep wat de langdurige conflicten en rampspoed voor Europa betekenden. Hij maakte een groot aantal werken met Venus en Mars in de hoofdrol waarbij het voluptueuze wulpsweelderige lichaam van Venus de scene domineert: de zachte krachten houden de duistere woestheid van Mars in bedwang. Dat Rubens weinig fiducia had in eeuwige vrede toont zijn magistrale werk in

het Paul Getty museum dat hij samen met Jan Brueghel de Oude maakte: *Terugkomst uit de Oorlog: Mars door Venus ontwapend*. Het liefdespaar bevindt zich in de sombere gewelven van Vulcanus' smederij. Venus, een en al blanke, blonde schoonheid ontdoet hem van zijn helm, putti ontfermen zich over zijn wapens en wapenrusting. Weg met de oorlog, tijd voor de liefde.

Maar hoe lang? Op de achtergrond, bij de vuren van Vulcanus gaat de wapenproductie onverminderd door. Onder het gewelf staan de nieuwe wapens klaar. *To make war*. En dat gaat tot op de huidige dag zo door. ●